

**Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινή ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ύπατης Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: Προς μια στρατηγική της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις»**

[JOIN(2016) 29 final]

(2017/C 288/17)

Εισηγητής: ο κ. Luca JAHIER

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 23.9.2016
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	2.5.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	31.5.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	526
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	165/0/0

## 1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Ο πολιτισμός διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στο σημερινό παγκόσμιο πολιτικό περιβάλλον, στο οποίο ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ανοχή, η συνεργασία και η αμοιβαία αλληλεγγύη βρίσκονται και πάλι υπό απειλή. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την κοινή ανακοίνωση, η οποία καταδεικνύει την ύπαρξη σαφούς κατανόησης του αντικτύπου του πολιτισμού, συνιστά μια εντυπωσιακή συλλογή των υφιστάμενων προγραμμάτων σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών, και τονίζει τα δυνητικά πεδία δράσης στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών ανταλλαγών.

1.2 Η ΕΟΚΕ απευθύνει πλέον έκκληση να γίνει ένα βήμα προόδου, από ένα κείμενο με τίτλο «προς μια στρατηγική της ΕΕ» στην υιοθέτηση και επακόλουθη εφαρμογή μιας στρατηγικής και ενός σχεδίου δράσης με σαφές περιεχόμενο. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει να ανταποκρίνεται σε τέσσερις διαρθρωτικές ανάγκες: την εξασφάλιση της σαφήνειας όσον αφορά τη διακυβέρνηση σε επίπεδο ΕΕ· την επιδίωξη συντονισμού και παροχής επικουρικής στήριξης σε επίπεδο κρατών μελών· την αποσαφήνιση των οικονομικών πτυχών· και την προώθηση δικτύων αλληλένδετων πολιτιστικών φορέων που εκπροσωπούν την ακμάζουσα κοινωνία των πολιτών.

1.3 Προκειμένου να καταστεί εφικτή η πλήρης αναγνώριση της σημασίας του πολιτισμού για τη βιωσιμότητα, η ΕΟΚΕ ζητεί να αναγνωριστεί ο πολιτισμός ως τέταρτος πυλώνας της βιώσιμης ανάπτυξης, σε ισότιμη βάση με τον οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό πυλώνα.

1.4 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι ο πολιτισμός αναγνωρίζεται ως ουσιαστική βάση για την ειρήνη και τη σταθερότητα. Ως εκ τούτου, ο πολιτισμός έχει καθοριστική σημασία στην προώθηση του κύριου σκοπού της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνίσταται στο να «προάγει την ειρήνη, τις αξίες της και την ευημερία των λαών της» (άρθρο 3 της ΣΕΕ). Επομένως, η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ, βάσει των ευρωπαϊκών εμπειριών, να αναλάβει ηγετική θέση στην εφαρμογή, προστασία και προαγωγή της ειρήνης σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.4.1 Αυτό θα μπορούσε, για παράδειγμα, να προωθηθεί με την ανάπτυξη πειραματικών πρωτοβουλιών, όπως η νέα πρωτοβουλία «White Dove» (Λευκό περιστέρι), η οποία βασίζεται στον ρόλο της ΕΕ στην ειρηνευτική διαδικασία στη Βόρειο Ιρλανδία, προσδίδοντας την απαιτούμενη διάσταση πολιτισμού και εδραίωσης της ειρήνης στις στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων.

1.4.2 Η προώθηση του πολιτισμού ως πυλώνα για την ειρήνη και τη σταθερότητα συμβαδίζει με την προσέλκυση της προσοχής στην ελευθερία της καλλιτεχνικής έκφρασης ως ανθρωπίνου δικαιώματος, με την υποστήριξη παγκόσμιων πρωτοβουλιών που προστατεύουν τα δικαιώματα των καλλιτεχνών, καθώς και με την περαιτέρω ανάπτυξη παρόμοιων πρωτοβουλιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.4.3 Η ΕΟΚΕ παραμένει σε επαγρύπνηση για την ενδεχόμενη κατάχρηση και παραποίηση του πολιτισμού προκειμένου να τροφοδοτηθεί μια αυταρχική, λαϊκιστική ή άλλου τύπου πολιτική ατζέντα. Οι ανταλλαγές που πραγματοποιούνται στην ΕΕ επιτρέπουν να εκφραστούν οι απόψεις πολλών ενδιαφερόμενων φορέων και οι πλουραλιστικές προσεγγίσεις, με την απουσία του στοιχείου του ελέγχου που συνιστά χαρακτηριστικό γνώρισμα της προπαγάνδας. Ο πολιτισμός που βασίζεται στον εξαιρετικό πλούτο της πολυμορφίας θα καταπολεμήσει αναπόφευκτα τις λαϊκιστικές τάσεις και την πολιτιστική προπαγάνδα που κατευθύνεται από το κράτος, θα οικοδομήσει γέφυρες μεταξύ των ανθρώπων και θα ανοίξει ευκαιρίες για στενότερη συνεργασία και ανταλλαγές.

1.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της κοινωνίας των πολιτών ως πρωταγωνιστικού παράγοντα σε μια βιώσιμη κοινωνία και στην ανάπτυξη όλων των πρωτοβουλιών στον τομέα του πολιτισμού. Ως εκ τούτου, η ΕΕ θα πρέπει να επενδύσει στην υποστήριξη της ανάπτυξης μιας διαρθρωμένης κοινωνίας των πολιτών στον πολιτιστικό τομέα.

1.5.1 Η ΕΟΚΕ τονίζει το ενδιαφέρον των προγραμμάτων για τη διερεύνηση των συσχετισμών του πολιτισμού με οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές στρατηγικές ανάπτυξης, μεταθέτοντας τον πολιτισμό από το περιθώριο στο επίκεντρο της πολιτικής σφαίρας.

1.5.2 Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών και ανταλλαγών στον τομέα του πολιτισμού υπό την ευρύτερη έννοια, προσαρμόζοντας το μοντέλο του επιτυχημένου προγράμματος ERASMUS.

1.5.3 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη δημιουργία ενός πολιτιστικού φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών, η οποία θα περιλαμβάνει όλους τους οικείους ενδιαφερόμενους φορείς. Η ΕΟΚΕ θα αναλάβει τη δέσμευση να στηρίξει μια τέτοια διαρθρωμένη διαβούλευση και έναν διαρθρωμένο διάλογο κατά τα προσεχή έτη.

1.6 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία του πολιτισμού και των δημιουργικών βιομηχανιών ως βασικών παραγόντων για την οικονομική μεγέθυνση, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η ανακοίνωση τονίζει μια σειρά από πτυχές και προγράμματα που υποστηρίζονται πλήρως από την ΕΟΚΕ. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τις κατάλληλες επενδύσεις σε αυτόν τον τομέα.

1.6.1 Η ανάπτυξη δεξιοτήτων στον πολιτισμό και τις δημιουργικές βιομηχανίες θέτει τα θεμέλια για την ανάπτυξη αυτού του δυναμικού.

1.6.2 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την ανάπτυξη του θεσμού των «πολιτιστικών πρωτευσουσών» σε διεθνή κλίμακα, σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης και την UNESCO, καθώς και την ενίσχυση των υφιστάμενων δικτύων πόλεων σε ό,τι αφορά τις ανταλλαγές τους σε ζητήματα πολιτισμού.

1.7 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η πολιτιστική προοπτική θα πρέπει να ενσωματωθεί στον πυρήνα όλων των μελλοντικών διεθνών συμφωνιών, για παράδειγμα, στη νέα εταιρική σχέση με τις χώρες ΑΚΕ μετά το 2020.

1.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να αξιοποιηθεί η θετική δυναμική του επικείμενου Ευρωπαϊκού Έτους Πολιτιστικής Κληρονομιάς το 2018, προκειμένου να δοθεί ώθηση στην υιοθέτηση και στη μετέπειτα εφαρμογή ενός σχεδίου δράσης για τον πολιτισμό στις διεθνείς σχέσεις.

## **2. Επισκόπηση της κοινής ανακοίνωσης της Επιτροπής και της Ύπατης Εκπροσώπου**

2.1 Η κοινή ανακοίνωση περιγράφει προσεγγίσεις προς μια στρατηγική της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις στο πλαίσιο του ρόλου της ΕΕ ως παγκόσμιου παράγοντα.

2.2 Η ανακοίνωση προτείνει τρεις πυλώνες για αυτήν τη στρατηγική: 1) τις κατευθυντήριες αρχές της δράσης της ΕΕ, 2) τρεις κύριους άξονες για την εν λόγω δράση και 3) μια πρόταση για στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την πολιτιστική διπλωματία.

2.3 Οι προτεινόμενες κατευθυντήριες αρχές αναδεικνύουν την ανάγκη προώθησης της πολιτισμικής πολυμορφίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως βασικών θεμελίων της δημοκρατίας, της σταθερότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας της γνώμης και της καλλιτεχνικής έκφρασης και προβάλλουν επίσης την ανάγκη να γίνουν βήματα πέρα από την απλή προβολή της πολυμορφίας των ευρωπαϊκών πολιτισμών, δίνοντας έμφαση στην αμοιβαιότητα και, επομένως, στον αμοιβαίο σεβασμό και στον διαπολιτισμικό διάλογο. Επιπλέον, η ανακοίνωση σημειώνει την ανάγκη για συμπληρωματικότητα και επικουρικότητα αναφορικά με τις υφιστάμενες προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη μέλη. Προωθεί μια διατομεακή προσέγγιση, η οποία υπερβαίνει τις τέχνες υπό τη στενή έννοια του όρου και περιλαμβάνει πολιτικές και δραστηριότητες στους τομείς του διαπολιτισμικού διάλογου, του τουρισμού, της εκπαίδευσης, της έρευνας και των δημιουργικών βιομηχανιών. Τέλος, η ανακοίνωση επισημαίνει την ανάγκη να αποφευχθούν αλληλεπικαλύψεις, λαμβάνοντας υπόψη τα υφιστάμενα πλαίσια συνεργασίας και μέσα χρηματοδότησης, για παράδειγμα, ειδικά θεματικά προγράμματα και πλαίσια γεωγραφικής συνεργασίας που έχουν ήδη προταθεί από την ΕΕ.

2.4 Οι τρεις προτεινόμενοι άξονες εργασίας για την προώθηση της πολιτιστικής συνεργασίας με χώρες εταίρους είναι α) η στήριξη του πολιτισμού ως μοχλού βιώσιμης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, β) η προώθηση του πολιτισμικού και διαπολιτισμικού διαλόγου για ειρηνικές διακοινοτικές σχέσεις και γ) η ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς.

2.5 Ο άξονας για τη στήριξη του πολιτισμού ως μοχλού βιώσιμης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης προτείνει την παροχή βοήθειας σε άλλες χώρες για τη χάραξη πολιτιστικών πολιτικών, την ενίσχυση των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών και τη στήριξη του ρόλου των τοπικών αρχών στις χώρες εταίρους.

2.6 Η ανάπτυξη των πολιτιστικών πολιτικών μπορεί να στηριχθεί με την εμβάθυνση του πολιτικού διαλόγου με τις χώρες εταίρους και την ενίσχυση των συστημάτων διακυβέρνησης, μεταξύ άλλων, μέσω της στοχευμένης ανταλλαγής εμπειριών.

2.7 Τονίζεται ο ρόλος των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών στην προώθηση της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, καταδεικνύοντας ότι ο πολιτισμός αντιπροσωπεύει το 1,5 % - 3,7 % του ΑΕΠ σε χώρες χαμηλού και μέσου εισοδήματος (δείκτες της UNESCO σχετικά με την ανάπτυξη μέσω του πολιτισμού). Επομένως, η ανακοίνωση προτείνει την ανταλλαγή εμπειρογνομίας με σκοπό την περαιτέρω ανάπτυξη του εν λόγω τομέα, την ενίσχυση των δημιουργικών πλατφορμών και πόλων, την ανάπτυξη σχετικών δεξιοτήτων, καθώς και την ενίσχυση του κατάλληλου κανονιστικού πλαισίου προκειμένου να στηριχθούν οι ΜΜΕ και η εδαφική συνεργασία.

2.8 Επισημαίνεται η σημασία της στήριξης του πολιτισμού σε σχέση με την αστική ανάπτυξη, υπογραμμίζοντας αφενός τον αντίκτυπο του όσον αφορά την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Γίνεται επίσης αναφορά στην ανάγκη να καταστούν οι δημόσιοι χώροι προσβάσιμοι σε όλους τους πολίτες, και, αφετέρου, ο αντίκτυπος των οπτικοακουστικών προγραμμάτων και της συναφούς αρχιτεκτονικής.

2.9 Ο δεύτερος άξονας εργασίας που προτείνεται στην ανακοίνωση, δηλαδή η προώθηση του πολιτισμικού και διαπολιτισμικού διαλόγου για ειρηνικές διακοινοτικές σχέσεις, προτείνει στήριξη της συνεργασίας, του διαλόγου και της κινητικότητας μεταξύ πολιτιστικών φορέων και έργων καλλιτεχνών.

2.10 Αναφέρεται η ικανότητα του διαπολιτισμικού διαλόγου να προάγει την εδραίωση της ειρήνης, με τον πολιτισμό ως μέσο για την πρόληψη των συγκρούσεων και την προώθηση της συμφιλίωσης σε μετασυγκρουσιακές κοινωνίες, ενώ παράλληλα απαριθμούνται διάφορα υφιστάμενα μέσα.

2.11 Ο τρίτος άξονας που προτείνεται στην ανακοίνωση είναι η ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς ως σημαντική εκδήλωση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και ως μέσο για την προώθηση του τουρισμού και της οικονομικής ανάπτυξης. Επομένως, συνιστώνται η υποστήριξη της έρευνας για την πολιτιστική κληρονομιά, η καταπολέμηση της εμπορίας και η συμβολή στις διεθνείς προσπάθειες, των οποίων ηγείται η UNESCO, για την προστασία τοποθεσιών πολιτιστικής κληρονομιάς.

2.12 Στον τρίτο πυλώνα, η ανακοίνωση προτείνει τη στρατηγική προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά την πολιτιστική διπλωματία, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων φορέων για να διασφαλιστούν η συμπληρωματικότητα και οι συνέργειες: πρόκειται για τις αρχές σε όλα τα επίπεδα, τις τοπικές πολιτιστικές οργανώσεις και την κοινωνία των πολιτών, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ύπατη Εκπρόσωπό της, τα κράτη μέλη και τα πολιτιστικά τους ιδρύματα. Προτείνονται διάφορες μορφές ενισχυμένης συνεργασίας.

2.13 Επιπλέον, η ανακοίνωση τονίζει τη σημασία των διαπολιτισμικών ανταλλαγών φοιτητών, ερευνητών και αποφοίτων μέσω των υφιστάμενων και των υπό διαμόρφωση προγραμμάτων ανταλλαγών.

### 3. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με την ανακοίνωση

3.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την κοινή ανακοίνωση που προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ύπατη Εκπρόσωπο. Στην παρούσα συγκυρία, κατά την οποία ο κοινωνικός κατακερματισμός και οι λαϊκιστικές τάσεις κερδίζουν έδαφος, ο πολιτισμός καλείται να διαδραματίσει ολόένα σημαντικότερο ρόλο στην ενίσχυση των δεσμών μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών, την προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης, την ενθάρρυνση της πολυμορφίας και των ανταλλαγών και την αντίκρουση απλουστευτικών απόψεων.

3.2 Η ανακοίνωση καταδεικνύει την ύπαρξη σαφούς κατανόησης του αντίκτυπου του πολιτισμού, συνιστά μια εντυπωσιακή συλλογή των υφιστάμενων μέτρων σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών, και τονίζει διάφορα δυνητικά πεδία δράσης στον τομέα των πολιτιστικών ανταλλαγών και της πολιτιστικής διπλωματίας.

3.3 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει πλέον την ανάγκη να προχωρήσει η στρατηγική αυτή ένα βήμα πιο πέρα. Ένα σχέδιο δράσης πρέπει να καθορίζει επακριβώς τα σημεία επαφής και τις στρατηγικά ενδιαφερόμενες χώρες, επιτρέποντας τη στοχευμένη προσέγγιση και τη συνεκτική αξιολόγηση της πρώτης φάσης της στρατηγικής, λαμβάνοντας υπόψη τον υφιστάμενο μηχανισμό αναπτυξιακής συνεργασίας (ΜΑΣ [Development Cooperation Instrument — DCI] 2014-2020). Πρέπει να δοθεί έμφαση στη συνάφεια της στρατηγικής σε ό,τι αφορά τη συνεργασία με τις γειτονικές χώρες και τις χώρες της διεύρυνσης της ΕΕ.

3.4 Ο πολιτισμός στις εξωτερικές σχέσεις δεν μπορεί να θεωρείται ότι είναι ουδέτερος και ανεξάρτητος από το πολιτικό πλαίσιο των συμμετεχουσών χωρών. Ιστορικά και σημερινά παραδείγματα καταδεικνύουν την ενδεχόμενη κατάχρηση και παραποίηση του πολιτισμού προκειμένου να τροφοδοτηθεί μια αυταρχική, λαϊκιστική ή άλλου τύπου πολιτική ατζέντα. Ως εκ τούτου, ενώ ο πολιτισμός όσον αφορά τις ανταλλαγές της ΕΕ εξυπηρετεί αναμφίβολα μια ατζέντα, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι, αντίθετα με την προπαγάνδα, οι ανταλλαγές της ΕΕ επιτρέπουν τις απόψεις πολλών ενδιαφερόμενων φορέων και πλουραλιστικές προσεγγίσεις. Συνεπώς, η ΕΕ παρατείνεται από το στοιχείο ελέγχου, το οποίο συνιστά χαρακτηριστικό γνώρισμα της προπαγάνδας. Υπό αυτήν την έννοια, ο πολιτισμός που βασίζεται στον εξαιρετικό πλούτο της πολυμορφίας θα καταπολεμήσει αναπόφευκτα τις λαϊκιστικές τάσεις και την πολιτιστική προπαγάνδα που κατευθύνεται από το κράτος, θα οικοδομήσει γέφυρες μεταξύ των ανθρώπων, θα γκρεμίσει τα τείχη που ορθώνονται διαρκώς, θα αποκαταστήσει την αυξανόμενη προκατάληψη και θα ανοίξει νέες ευκαιρίες για στενότερη συνεργασία και ανταλλαγές.

3.5 Η πολιτιστική εκπαίδευση που βασίζεται στις δημιουργικές διεργασίες και στην αξιοποίηση της πολυμορφίας, συμπεριλαμβανομένων των διαπολιτισμικών ανταλλαγών, μπορεί να αναπτύξει περαιτέρω την ευαισθητοποίηση και την ανθεκτικότητα των ανθρώπων στη χρήση του πολιτισμού με λαϊκιστικό τρόπο.

3.6 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι, λόγω των πολλών διευθύνσεων και εμπλεκόμενων φορέων, πρέπει να δημιουργηθεί μια σαφής δομή διακυβέρνησης για την καθοδήγηση της συνεργασίας, με στόχο την εκπόνηση σαφών προτάσεων και αποτελεσμάτων. Ωστόσο, η συγκεκριμένη δομή θα πρέπει να επιδείξει ευελιξία ώστε να μην προσθέσει επιπλέον διοικητικό φόρτο. Θα πρέπει να καθοριστεί ο επικεφαλής διαχειριστής των διαθέσιμων κονδυλίων.

3.7 Μολονότι ο πολιτισμός θα πρέπει να διαθέτει αυτοτελή αξία, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη ενσωμάτωσης του πολιτισμού σε όμορα πεδία, επιτρέποντας στον πολιτισμό να προωθήσει στόχους και δράσεις που έχουν συμφωνηθεί και αναγνωρίζοντας, παράλληλα, τη σημασία του για το ευρωπαϊκό εγχείρημα. Σήμερα, ωστόσο, ο πολιτισμός απουσιάζει από τα υφιστάμενα σχέδια δράσης, συμπεριλαμβανομένου του προγράμματος εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2017. Ο πολιτισμός πρέπει να συμπεριλαμβάνεται όλο και περισσότερο στις προτεραιότητες και τις δράσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και οι πρώτες συγκεκριμένες δράσεις πρέπει να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2018.

3.8 Ο πολιτισμός είναι ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση του ρόλου της ΕΕ ως παγκόσμιου παράγοντα, γεγονός που αναφέρεται επίσης ρητώς στους τομείς εστίασης, ιδίως στη στρατηγική της ΕΕ για τη Συρία, τη συνολική στρατηγική της ΕΕ και την εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ.

3.9 Λόγω της σπουδαιότητας του πολιτισμού και των δημιουργικών βιομηχανιών, η ΕΟΚΕ προτείνει τη θέσπιση διατάξεων για να διασφαλιστεί ότι ζητήματα που εντάσσονται στους τομείς του πολιτισμού και των δημιουργικών βιομηχανιών θα συυπολογιστούν σε όλες τις μελλοντικές διαπραγματεύσεις σε διεθνές επίπεδο, αρχής γενομένης από την επόμενη διαπραγματευτική εντολή για τη νέα εταιρική σχέση με τις χώρες ΑΚΕ μετά το 2020. Αυτό περιλαμβάνει εμπορικές διαπραγματεύσεις, στις οποίες η ΕΕ θα πρέπει να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την υποστήριξη, την προστασία και την προώθηση των ευρωπαϊκών πολιτιστικών δραστηριοτήτων<sup>(1)</sup>.

3.10 Η ΕΟΚΕ θα πρέπει να συμπεριλάβει το θέμα του πολιτισμού στα μόνιμα όργανα που διαχειρίζεται, καθώς και στις τακτικές της εργασίες.

3.11 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την αναγνώριση της σπουδαιότητας του πολιτισμού στην ανάπτυξη των κοινωνιών μας και του αντίκτυπού του σε βασικά ζητήματα πολιτικής. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι τέχνες και ο πολιτισμός δεν θα πρέπει απλώς να περιοριστούν στη στρατηγική και υλική τους αξία, αλλά θα πρέπει επίσης να αναγνωριστούν, χάρη στην εγγενή τους αξία, ως κύρια χαρακτηριστικά της κοινής ανθρώπινης φύσης μας.

3.12 Τα «πολιτισμικά δικαιώματα» αναφέρονται συνοπτικά, αλλά η στρατηγική πρέπει να αντανακλά αυτήν την αρχή των ευρωπαϊκών αξιών ως θεμέλιο πολιτιστικών ανταλλαγών, κατανόησης και ανάπτυξης. Η στρατηγική θα μπορούσε να συνεκτιμήσει επίσης το σημαντικό έργο που επιτέλεσε ο Ειδικός Εισηγητής στον τομέα των πολιτιστικών δικαιωμάτων (OHCHR)<sup>(2)</sup>.

<sup>(1)</sup> Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την υποστήριξη της για την πολιτιστική εξάριση όπως υπογραμμίζεται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι κλάδοι της δημιουργίας και του πολιτισμού — ένα ευρωπαϊκό πλεονέκτημα στον παγκόσμιο ανταγωνισμό» (ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 83)..

<sup>(2)</sup> Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα (Office of the High Commissioner for Human Rights — OHCHR/) αντιπροσωπεύει την παγκόσμια προσήλωση στα οικουμενικά ιδεώδη της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

3.13 Ενώ η ανακοίνωση αναφέρει ότι οι άνθρωποι επικοινωνούν συχνά σε διασυνοριακό επίπεδο με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, καθώς και ότι η ζήτηση για ανταλλαγές και διαπολιτισμική συνεργασία αυξήθηκε συμβαδίζοντας με την ψηφιακή επανάσταση, υπάρχει ανεπαρκής επικέντρωση της προσοχής στις επιπτώσεις και στο δυναμικό που διαθέτει αυτή η ψηφιακή μετάβαση στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων. Συνεπώς, είναι σημαντικό να διερευνηθεί και να απορροφηθεί ο αντίκτυπος της ψηφιακής μετάβασης, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τις επιπτώσεις στις διαπολιτισμικές ανταλλαγές μεταξύ των ανθρώπων, καθώς και να εξεταστεί τόσο το δυναμικό της όσο και ο κίνδυνος των προκαταλήψεων και της παραπληροφόρησης. Υπό αυτήν την έννοια, οι πολιτιστικές ανταλλαγές θα επιτρέψουν στους πολίτες να αναπτύξουν σχετικά ενδιαφέροντα και θα ενισχύσουν την πρόσβαση σε πληροφορίες και πόρους που διατίθενται διαδικτυακά.

3.14 Η αναφορά των ψηφιακών εργαλείων ως καθοριστικού παράγοντα για αυτές τις αυξανόμενες ανταλλαγές είναι αμφισβητήσιμη, δεδομένου ότι οι οικονομικές μεταβολές και οι κοινωνικές προκλήσεις μπορούν να θεωρηθούν η κυρίαρχη δύναμη για την προώθηση παγκόσμιων κινήματων.

3.15 Υπό το πρίσμα των σημερινών εξελίξεων, η ΕΟΚΕ προτείνει τη συμπερίληψη του διαθρησκευτικού διαλόγου ως στοιχείου του διαπολιτισμικού διαλόγου στην ανακοίνωση, καθώς και φιλοσοφικών και μη ομολογιακών οργανώσεων, σύμφωνα με το προοίμιο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο εμπνέεται «από την πολιτιστική, τη θρησκευτική και την ανθρωπιστική κληρονομιά της Ευρώπης» και το άρθρο 17 της ΣΛΕΕ. Αυτό θα μπορούσε να προωθηθεί μέσω πειραματικών πρωτοβουλιών, όπως π.χ. υποδομές για φοιτητές και μαθητές πανεπιστημίων θρησκευτικού χαρακτήρα και θρησκευτικών σχολείων στο πλαίσιο του προγράμματος ERASMUS+.

3.16 Η ανακοίνωση αναφέρει τον αντίκτυπο του πολιτισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη ως ένα επιμέρους τμήμα της χωρίς αποκλεισμούς και ισόρροπης οικονομικής ανάπτυξης<sup>(3)</sup>. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη ότι δεν αποδίδεται περαιτέρω έμφαση στο συγκεκριμένο ζήτημα, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδέες να καταστεί ο πολιτισμός αυτοτελής πυλώνας στήριξης της βιωσιμότητας. Τα τελευταία χρόνια, ένας αυξανόμενος αριθμός οργανώσεων<sup>(4)</sup> έχει ενστερνιστεί αυτήν την άποψη, τονίζοντας ότι ο πολιτισμός πρέπει να θεωρείται εξίσου σημαντικός με άλλες διαστάσεις της ανάπτυξης όπως: η οικονομία, η κοινωνική ένταξη και το περιβάλλον. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ενεργά αυτήν την προσέγγιση. Αυτή, με τη σειρά της, συνδέεται με την αντίληψη που θεωρεί τον πολιτισμό βασικό στοιχείο για την προώθηση μιας κοινότητας χωρίς αποκλεισμούς.

3.17 Η ΕΟΚΕ τονίζει την κεντρική σημασία των διαδικασιών συνδημιουργίας για την καλλιτεχνική ανάπτυξη και τις ανταλλαγές, παράγοντας που δεν μνημονεύεται στην ανακοίνωση. Η συνδημιουργία όχι μόνον ενισχύει την ισότιμη ανταλλαγή και μάθηση, αλλά μπορεί επίσης να οδηγήσει σε καινοτόμα έργα που θα προωθήσουν την καλλιτεχνική ανάπτυξη και εξέλιξη, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

3.18 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι πολιτιστικές ανταλλαγές και ο διάλογος πρέπει να βασίζονται σε αντικειμενικά δεδομένα, επιτρέποντας την καλύτερη δυνατή προσαρμογή των πολιτιστικών και καλλιτεχνικών σχέσεων σε μια συγκεκριμένη χώρα ή περιφέρεια. Αυτό απαιτεί τη διερεύνηση πολιτιστικών πρακτικών, καθώς και των πλεονεκτημάτων και των προκλήσεων, τόσο εντός των χωρών εταίρων όσο και σε συνεργασία με αυτές. Μια ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία είναι η Επιτομή των πολιτιστικών πολιτικών και τάσεων στην Ευρώπη (Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe), που έχει αναλάβει το Συμβούλιο της Ευρώπης.

3.19 Επιπλέον, οι αναγκαίες μακροπρόθεσμες προσεγγίσεις απαιτούν συνεχή παρακολούθηση και αναθεώρηση, διασφαλίζοντας τον αντίκτυπο και το αμοιβαίο όφελος από τις πολιτιστικές ανταλλαγές και αλληλεπιδράσεις.

3.20 Η χρηματοδότηση για μετάφραση και διερμηνεία των ανταλλαγών πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την κατάρτιση των προγραμμάτων που προωθούν πολιτιστικές ανταλλαγές.

3.21 Κατά την κατάρτιση νέων προγραμμάτων, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη κοινοποίησης του προγράμματος τόσο εντός της ΕΕ όσο και στις χώρες εταίρους και τους πολίτες τους, παρέχοντας εξηγήσεις για την προσέγγιση, προάγοντας πρωτοβουλίες και παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με τις ευκαιρίες χρηματοδότησης. Διάφοροι υφιστάμενοι δίαυλοι (Euronews, προγράμματα πολιτιστικών βραβείων) θα μπορούσαν να αναπτυχθούν για να στηρίξουν το εν λόγω εγχείρημα.

<sup>(3)</sup> Βλ. ψήφισμα αριθ. 70/214 με θέμα «Πολιτισμός και βιώσιμη ανάπτυξη» («Culture and sustainable development») που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 22 Δεκεμβρίου 2015.

<sup>(4)</sup> Βλ. τις εργασίες που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο της «Ατζέντας 21 για τον πολιτισμό» (Agenda 21 for Culture) και από την οργάνωση Culture Action Europe στο πλαίσιο της εκστρατείας με τίτλο «Το μέλλον που θέλουμε περιλαμβάνει τον πολιτισμό» («The Future We want Includes Culture»), σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει ο πολιτισμός στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

3.22 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο ρόλος των υποεθνικών δομών, των περιφερειών και των πόλεων, όπως επισημαίνεται στη γνωμοδότηση που υιοθέτησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών στις 7-8 Φεβρουαρίου 2017.

3.23 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη θεμελιώδη σημασία που έχει η ενθάρρυνση των ελεύθερων ανταλλαγών καθώς και η επίλυση διαφορών μεταξύ κρατών σχετικά με την κατοχή τεχνουργημάτων που αποτελούν μέρος της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

3.24 Ενώ η ΕΟΚΕ επικροτεί την παρούσα ανακοίνωση και προσδοκά τη μετουσίωση των προτάσεων σε συγκεκριμένες δράσεις, επιθυμεί να υπάρξει περαιτέρω επεξεργασία σε τομείς στους οποίους δεν δίδεται επαρκής έμφαση στην πρόταση, όπως: α) ο πολιτισμός ως πυλώνας για την ειρήνη και τη σταθερότητα, β) ο πολιτισμός και η κοινωνία των πολιτών και γ) ο πολιτισμός και οι δημιουργικές βιομηχανίες για βιώσιμη ανάπτυξη και μεγέθυνση.

3.25 Λόγω της σημασίας και της απήχησης του επικείμενου Ευρωπαϊκού Έτους Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η ΕΟΚΕ προτείνει να αξιοποιηθεί αυτό το πλαίσιο και η θετική δυναμική ώστε να αναπτυχθεί και να δρομολογηθεί το σχέδιο δράσης για τον πολιτισμό στις εξωτερικές σχέσεις κατά το 2018.

#### 4. Ο πολιτισμός ως πυλώνας ειρήνης, σταθερότητας και ασφάλειας

4.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι ο πολιτισμός αναγνωρίζεται ως ζωτικός πυλώνας για την ειρήνη και τη σταθερότητα. Ως εκ τούτου, ο πολιτισμός έχει καθοριστική σημασία στην προώθηση του κύριου σκοπού της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνίσταται στο να «προάγει την ειρήνη, τις αξίες της και την ευημερία των λαών της» (άρθρο 3 της ΣΕΕ).

4.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να λάβει την παγκόσμια ηγετική θέση που της αρμόζει στην εφαρμογή, προστασία και προώθηση της ειρήνης παγκοσμίως. Το μοντέλο της απονομής του βραβείου Νόμπελ, το οποίο, μετά το τέλος των παγκοσμίων πόλεων, δημιούργησε τη μακρότερη περίοδο ειρήνης και ευημερίας στην Ευρώπη αποδεικνύει την ικανότητά της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ηγηθεί σε αυτόν τον τομέα, σε παγκόσμια κλίμακα. Το ιστορικό επιδόσεων της ΕΕ στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας, της ισότητας, της ανοχής, της κατανόησης και του αμοιβαίου σεβασμού είναι μοναδικό στη διεθνή σκηνή. Το σύνθημα της ΕΕ, «Ενωμένοι στην πολυμορφία», έχει μεγαλύτερη απήχηση δεδομένων των παγκόσμιων προκλήσεων του σημερινού κόσμου από κάθε άλλη προηγούμενη περίοδο στην εξήντάχρονη ιστορία της.

4.3 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία των ανταλλαγών στους τομείς της πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων καθώς και της συμφιλίωσης μετά από συγκρούσεις. Τα περιθώρια που παρέχονται μέσω του πολιτισμού και των τεχνών επιτρέπουν τις ανοικτές ανταλλαγές απόψεων και την ανάπτυξη της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Μολονότι γίνεται αναφορά στον πολιτισμό σε καταστάσεις πριν και μετά από συγκρούσεις, η πτυχή αυτή χρήζει ιδιαίτερης διεύρυνσης, δεδομένου ότι οι πολιτιστικοί φορείς από τρίτες χώρες διαθέτουν επίσης μεγάλη εμπειρογνωσία στον συγκεκριμένο τομέα, επιτρέποντας την ανάπτυξη αμοιβαία επωφελών προβληματισμών. Ο σεβασμός των πολιτιστικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να ενσωματωθεί στις ειρηνευτικές συμφωνίες, στοιχείο το οποίο διασφαλίζει τον σεβασμό των πολιτιστικών μειονοτήτων σε περιοχές που εξέρχονται από συγκρούσεις<sup>(5)</sup>.

4.4 Ο ρόλος της ΕΕ στην ειρηνευτική διαδικασία στη Βόρειο Ιρλανδία παρουσιάζει ενδιαφέρον ως ενδεχόμενη βάση για τη στρατηγική εδραίωσης της ειρήνης σε παγκόσμιο επίπεδο. Για παράδειγμα, μια νέα πρωτοβουλία «White Dove» (Λευκό Περιστέρι) θα μπορούσε να εμπνευστεί από τον ρόλο που διαδραμάτισε η ΕΕ στην ειρηνευτική διαδικασία στη Βόρειο Ιρλανδία μέσω του μοναδικού της προγράμματος PEACE<sup>(6)</sup>. Με παγκόσμια εμβέλεια, θα μπορούσε να περιλαμβάνει τους πάντες, διασφαλίζοντας βασικές συμβολές από την κοινωνία των πολιτών και το πολιτικό σύστημα. Θα μπορούσε να συνδεθεί με το νέο Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης και να μιμηθεί το μοντέλο ERASMUS, χωρίς όμως να απευθύνεται αποκλειστικά σε νέους. Θα μπορούσε να τενθεί σε αλληλεπίδραση με όλες τις δράσεις της ΕΕ στον τομέα της άμυνας, της ασφάλειας και της διπλωματίας, προσθέτοντας έναν άκρως αναγκαίο άξονα πολιτισμού και εδραίωσης της ειρήνης στις στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων. Έτσι, θα προωθηθεί ο διαπολιτισμικός διάλογος, ο αμοιβαίος σεβασμός, η ανοχή και η κατανόηση μέσω του πολιτισμού, της εκπαίδευσης και των μέσων ενημέρωσης.

4.5 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στον ρόλο της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, των πολιτικών ιδρυμάτων και των τοπικών αρχών στην εδραίωση της ειρήνης και στη συμφιλίωση. Η εμπειρογνωμοσύνη τους πρέπει να αξιοποιηθεί και να υπάρξει ενσωμάτωση και προώθηση των προοπτικών τους.

4.6 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, για την προώθηση της ειρήνης και της σταθερότητας, πρέπει να αναπτυχθούν πολιτιστικές πρωτοβουλίες και ανταλλαγές σε συνεργασία με τοπικούς φορείς και θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες να απευθυνθούν στους ντόπιους πολίτες, προχωρώντας πέραν των κύκλων που στοχεύουν συνήθως τα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά προγράμματα.

<sup>(5)</sup> Βλ. επίσης «Πληροφορίες που παρουσίασε η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για τη Βόρειο Ιρλανδία στα Ηνωμένα Έθνη σχετικά με την *The Derry/Londonderry Report on Upholding the Human Right to Culture in Post-Conflict Societies* (Έκθεση για την προάσπιση του ανθρωπίνου δικαιώματος στον πολιτισμό σε μετασυγκρουσιακές κοινωνίες) (UNGA A/HRC/25/NI/5 στις 27 Φεβρουαρίου 2014).

<sup>(6)</sup> Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα: «Ο ρόλος της ΕΕ στην οικοδόμηση της ειρήνης στις εξωτερικές σχέσεις: ορδές πρακτικές και προοπτικές» (Ο) C 68 της 6.3.2012 σ. 21).

4.7 Σε διακυβερνητικό επίπεδο, οι πρωτοβουλίες του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι αξιόπαινες. Η συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης θα μπορούσε να ενισχυθεί για να αξιοποιηθεί η εμπειρογνοσία αυτού του οργανισμού για τις χώρες του οργανισμού που γειτνιάζουν με την ΕΕ. Η ΕΟΚΕ, για παράδειγμα, εφιστά την προσοχή στο Πλαίσιο Δεικτών για τον Πολιτισμό και τη Δημοκρατία (Indicator Framework on Culture and Democracy), καθώς και στην πρωτοβουλία «Youth Peace Camp», η οποία επιτρέπει σε νέους και σε οργανώσεις νεολαίας από περιοχές που έχουν πληγεί από συγκρούσεις να συμμετάσχουν σε διάλογο και σε δραστηριότητες μετασχηματισμού των συγκρούσεων με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη διαπολιτισμική μάθηση. Αυτό το πρόγραμμα θα μπορούσε να αποτελέσει υπόδειγμα για τον πολιτιστικό διάλογο μεταξύ των νέων.

4.8 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ εφιστά επίσης την προσοχή στον αντίκτυπο του πολιτισμού στα ζητήματα προστασίας και ασφάλειας σε αστικές περιοχές, όπως αναπτύχθηκαν στην πρόσφατη μελέτη με θέμα «Πολιτισμός, Πόλεις και Ταυτότητα στην Ευρώπη» και προτείνει την προώθηση των ανταλλαγών θετικών εμπειριών στον εν λόγω τομέα<sup>(7)</sup>.

4.9 Πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω η κατανόηση του αντίκτυπου του πολιτισμού —και η τυχόν απώλειά του— στη ριζοσπαστικοποίηση των νέων ανθρώπων. Ο αντίκτυπος των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και της κληρονομιάς στην κοινωνική σταθερότητα και συνοχή πρέπει να υπογραμμιστεί και να αποτραπεί η κατάχρηση του πολιτισμού και της κληρονομιάς ως μέσω προώθησης μιας ριζοσπαστικής ή εθνικιστικής ατζέντας.

4.10 Η προώθηση του πολιτισμού ως πυλώνα ειρήνης και σταθερότητας πρέπει να συμβαδίζει με την επικέντρωση στην ελευθερία της καλλιτεχνικής έκφρασης ως ανθρώπινου δικαιώματος. Παγκόσμιες πρωτοβουλίες για τη στήριξη διωκόμενων καλλιτεχνών υφίστανται σε επίπεδο οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ) (π.χ. Freemuse, Observatoire de la Liberté de la Création artistique). Η ανάπτυξη και δικτύωση τους μέσα στο ευρωπαϊκό τοπίο των ΟΚΠ θα πρέπει να προωθηθεί.

## 5. Πολιτισμός και κοινωνία των πολιτών

5.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη ανάπτυξης μιας ενεργού κοινωνίας των πολιτών, προκειμένου να προωθηθεί η συμμετοχική και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και πολιτιστική εξέλιξη. Οι δραστηριότητες της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να ενισχυθούν μέσω πολιτιστικών ανταλλαγών και δραστηριοτήτων ανάπτυξης ικανοτήτων<sup>(8)</sup>. Η ανάπτυξη της διοικητικής ικανότητας των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών αποτελεί στοιχείο κλειδί για τη συνδημιουργία και τις ανταλλαγές σε ισότιμη βάση.

5.2 Επομένως, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον στόχο της ενίσχυσης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον πολιτιστικό τομέα σε χώρες εταίρους. Ορθώς επισημαίνεται η ανάγκη ενσωμάτωσης των πολιτιστικών φορέων, ενώ και η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει τη σημασία αυτής της προσπάθειας όχι μόνο για τον διαπολιτισμικό διάλογο, αλλά και για την πολιτισμική πολυμορφία και τα πολιτισμικά δικαιώματα.

5.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει την ανάγκη συμμετοχής μη κυβερνητικών οργανώσεων και ιδρυμάτων, τόσο στην Ευρώπη όσο και σε χώρες εταίρους, ως πολύτιμων παραγόντων και πόρων, έτσι ώστε οι ανταλλαγές και ο διάλογος να στεφθούν με επιτυχία. Υπό την έννοια αυτή, τα προγράμματα των εθνικών φορέων θα πρέπει να αξιοποιηθούν, να συνενώσουν δυνάμεις και να αντλήσουν διδάγματα, π.χ. από τις δραστηριότητες στις διεθνείς σχέσεις του ιδρύματος Robert Bosch και από τα έργα του Interarts, για παράδειγμα, το έργο που χρηματοδοτεί η ΕΕ «Κοινότητες πρακτικής εφαρμογής για τη δημόσια αξία του πολιτισμού στη νότια Μεσόγειο — SouthMed CV» (χρηματοδοτούμενο από το πρόγραμμα της ΓΔ NEAR), το οποίο στοχεύει να φέρει τον πολιτισμό από το περιθώριο στο επίκεντρο της δημόσιας σφαίρας, διερευνώντας τις δυναμικές του σχέσεις με οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές στρατηγικές ανάπτυξης.

5.4 Εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι οι (δια)πολιτιστικές ανταλλαγές δεν πρέπει να περιορίζονται στους καλλιτέχνες και τους πολιτιστικούς φορείς, αλλά θα πρέπει να περιλαμβάνουν μια ισχυρή διάσταση προβολής και συμμετοχής όλων των πολιτών. Παρά τις προσπάθειες να διορθωθεί αυτή η κατάσταση, οι πολιτιστικές και καλλιτεχνικές ανταλλαγές τείνουν να απευθύνονται σε περιορισμένο αριθμό ανθρώπων, συχνά με παρόμοιες κοινωνικές, πολιτιστικές και εκπαιδευτικές καταβολές. Ως εκ τούτου, η ρητή συμπερίληψη των ανταλλαγών σε συμμετοχικές πολιτιστικές πρωτοβουλίες και η ανάπτυξη της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης πρέπει να αποτελέσουν τμήμα των πολιτιστικών προγραμμάτων. Μόνον τότε μπορεί να αξιοποιηθεί το δυναμικό των τεχνών και του πολιτισμού για την προώθηση της σταθερότητας, της ειρήνης και της βιώσιμης ανάπτυξης.

<sup>(7)</sup> Η μελέτη εκπονήθηκε από την ΕΟΚΕ με θέμα: «Πολιτισμός, Πόλεις και Ταυτότητα στην Ευρώπη» <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-europe-culture-cities-study>  
Συμπεράσματα της διάσκεψης με τίτλο «Μια ελπίδα για την Ευρώπη: Πολιτισμός, πόλεις και νέες αφηγήσεις», που διοργανώθηκε από την Ομάδα Διαφόρων Δραστηριοτήτων της ΕΟΚΕ, Βρυξέλλες 20-21 Ιουνίου 2016: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-europe-culture-cities-conclusions>

<sup>(8)</sup> Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα το Ευρωπαϊκό Έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου (ΕΕ C 185 της 8.8.2006, σ. 42).

5.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά βαθύτατα το πρόγραμμα ERASMUS+ και τη σημασία του για τις ανταλλαγές και την αμοιβαία κατανόηση και μάθηση. Παρόμοιες πρωτοβουλίες για πολιτιστικούς φορείς και πολίτες που δραστηριοποιούνται στον πολιτισμό και τις τέχνες είναι ανύπαρκτες σε επίπεδο ΕΕ. Θα μπορούσε να εξεταστεί η ανάπτυξη ενός ειδικού προγράμματος ανταλλαγής και κινητικότητας για τις τέχνες και τον πολιτισμό υπό μία ευρεία έννοια.

5.6 Υπάρχουν πολλά προγράμματα ανταλλαγών και εκπαιδευτικών επισκέψεων για καλλιτέχνες και πολιτιστικούς φορείς, τα οποία χρηματοδοτούνται σε διμερή βάση μέσω εθνικών πολιτιστικών ιδρυμάτων. Πρέπει να εξεταστεί η αύξηση του βαθμού συνέργειας μεταξύ αυτών των προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών πρωτοβουλιών, όπως λόγου χάρη το Ταμείο Roberto Cimetta (Roberto Cimetta Fund).

5.7 Η διεθνής συνεργασία και κινητικότητα πρέπει να αναγνωριστούν ως πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη της πολιτιστικής ταυτότητας σε μια περίοδο που οι δημογραφικές, κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές καταδεικνύουν επίσης μείωση των αποστάσεων εντός και μεταξύ των χωρών. Εκτός του ότι αυτές οι μεταβολές επηρεάζουν τις πολιτιστικές διαδικασίες, δημιουργούν επίσης ένα αυξανόμενο δυναμικό διασυνοριακής πολιτιστικής δικτύωσης. Εάν αυτή η κινητικότητα υποστηριχθεί δεόντως, πέραν του θετικού της αντίκτυπου στις οικονομικές ανταλλαγές, μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της πολιτιστικής ταυτότητας και αυτή, με τη σειρά της, στην προώθηση της εδραίωσης της ειρήνης και της κοινωνικής συνοχής. Αυτή η κινητικότητα πρέπει να εξισορροπηθεί προσεκτικά και συγχρόνως να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη στέρεων δομών για μελλοντικές πολιτιστικές και δημιουργικές πρωτοβουλίες.

5.8 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει με έμφαση την ικανότητα των πολιτιστικών δικτύων στην προώθηση των ανταλλαγών μεταξύ επαγγελματιών του πολιτιστικού τομέα, τη δομή του πολιτιστικού τοπίου και την ανάπτυξη μιας ενεργού πολιτιστικής κοινωνίας των πολιτών. Συνεπώς, προτείνει την ενθάρρυνση των ανταλλαγών με ευρωπαϊκά πολιτιστικά δίκτυα, καθώς και μια γραμμή χρηματοδότησης στο πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη». Θα μπορούσαν να προωθηθούν οι διασυνδέσεις με υφιστάμενα δίκτυα σε διεθνές επίπεδο και η ανάπτυξη δικτύων σε διάφορες περιοχές.

5.9 Ομοίως, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει το όφελος από άλλους άξονες του τρέχοντος προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (Creative Europe) και ενθαρρύνει να εξεταστούν όλες οι επιλογές χρηματοδότησης, με βάση τις δυνατότητές τους για πολιτιστικές ανταλλαγές σε διεθνές επίπεδο.

5.10 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη δημιουργία ενός φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών για να περιληφθούν όλοι οι οικείοι ενδιαφερόμενοι και να διαδραματίσει κομβικό ρόλο στην ανάπτυξη του προαναφερθέντος σχεδίου δράσης για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις. Αυτό θα μπορούσε να λάβει τη μορφή ενός ετήσιου φόρουμ, το οποίο θα βασίζεται σε οριζόντιες ανταλλαγές και συζητήσεις, με δορυφορικές συναντήσεις σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές, εντός και εκτός της ΕΕ.

5.11 Η ΕΟΚΕ θα αναλάβει τη δέσμευση να στηρίξει μια τέτοια διαρθρωμένη διαβούλευση και έναν διαρθρωμένο διάλογο με τους ενδιαφερόμενους φορείς στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων κατά τα προσεχή έτη. Η ΕΟΚΕ θα εξετάσει περαιτέρω το πώς ο ρόλος της και οι μέθοδοι που εφαρμόζει μπορούν να συμβάλουν με συγκεκριμένο και δομημένο τρόπο στην καλύτερη ανάπτυξη του προαναφερθέντος σχεδίου δράσης

## 6. Πολιτισμός και δημιουργικές βιομηχανίες για βιώσιμη ανάπτυξη και οικονομική μεγέθυνση

6.1 Ο πολιτισμός πρέπει να αναγνωριστεί πλήρως ως ο τέταρτος πυλώνας της βιώσιμης ανάπτυξης. Τούτο θα επιτρέψει την εναρμόνιση αντικρουόμενων οραμάτων σχετικά με τον πολιτισμό, είτε ως μέσο για την οικονομική μεγέθυνση είτε με την ανάδειξη της εγγενούς αξίας του πολιτισμού που δεν θα πρέπει υποτάσσεται σε οικονομικές προτεραιότητες.

6.2 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της βιωσιμότητας και των εναλλακτικών μέτρων ανάπτυξης, όπως η μεγαλύτερη ευημερία των κοινωνιών.

6.3 Η ανακοίνωση επισημαίνει ορισμένα σημαντικά σημεία που αφορούν τη συμβολή του πολιτισμού και τις δημιουργικές βιομηχανίες, οι οποίες είναι κυρίως ΜΜΕ<sup>(9)</sup>, σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη, την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας υπέρ των οποίων τάσσεται σαφώς η ΕΟΚΕ. Όπως υπογραμμίζεται στην ανακοίνωση, το παγκόσμιο εμπόριο δημιουργικών προϊόντων υπερδιπλασιάστηκε μεταξύ 2004 και 2013<sup>(10)</sup>, με τις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες να αντιπροσωπεύουν περίπου το 3 % του παγκόσμιου ΑΕγχΠ και πάνω από 30 εκατομμύρια θέσεις εργασίας<sup>(11)</sup>.

6.4 Πρέπει να υπογραμμιστεί η ανάγκη για επενδύσεις στην ανάπτυξη σχετικών δεξιοτήτων, προκειμένου να αξιοποιηθεί το δυναμικό της ανάπτυξης στον δημιουργικό τομέα. Οι τοπικές αγορές πρέπει να υποστηριχθούν. Τα προγράμματα κινητικότητας για την προώθηση της ανάπτυξης δεξιοτήτων δεν θα πρέπει να ενισχύσουν το φαινόμενο της διαρροής εγκεφάλων, το οποίο αποβαίνει σε βάρος των χωρών εταίρων.

<sup>(9)</sup> Eurostat 2013: *Key size-class indicators for enterprises in selected cultural sectors, EU-28* (Βασικοί δείκτες κατηγορίας μεγέθους για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε επιλεγμένους πολιτιστικούς τομείς, ΕΕ-28).

<sup>(10)</sup> *The Globalisation of Cultural Trade: A Shift in Cultural Consumption — International flows of cultural goods and services 2004-2013* (Η παγκοσμιοποίηση του πολιτιστικού εμπορίου: Μεταστροφή στην κατανάλωση του πολιτισμού — Διεθνείς ροές πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών 2002-2013), Ινστιτούτο Στατιστικής της UNESCO (UIS), 2016.

<sup>(11)</sup> «Cultural Times», έκθεση των CISAC και UNESCO, 2015.



6.5 Η πείρα από τις Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης κατέδειξε τον αντίκτυπο της πολιτιστικής ανάπτυξης στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των αστικών περιοχών. Θα μπορούσαν να αναπτυχθούν δράσεις ανταλλαγής και ανάπτυξης ικανοτήτων με άλλες χώρες για προκλήσεις και στρατηγικές που θα οδηγήσουν σε αυτήν την ανάπτυξη.

6.6 Ως υπόδειγμα βέλτιστης πρακτικής, άλλες διακρατικές οργανώσεις και περιφέρειες υιοθέτησαν την έννοια των πολιτιστικών πρωτευουσών (π.χ. ο ορισμός ισλαμικών πολιτιστικών πρωτευουσών από την ISESCO (Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization), την Ισλαμική οργάνωση για την επιστήμη, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό). Πρέπει να εξεταστεί ενδεχόμενη συνεργασία και συνέργεια, έτσι ώστε να μεγιστοποιηθεί το αμοιβαίο όφελος και η αμοιβαία μάθηση. Θα μπορούσε να εξεταστεί η δρομολόγηση ενός διεθνούς προγράμματος πολιτιστικής πρωτεύουσας ή η αδελφοποίηση πόλεων στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος.

6.7 Ένα άλλο παράδειγμα διασυνδέσεων μεταξύ τόπων και πόλεων είναι οι «πολιτιστικές διαδρομές» του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το εν λόγω πρόγραμμα θα μπορούσε να εξεταστεί και να αναπτυχθεί σε διεθνές επίπεδο, διευρύνοντας το δυναμικό του με στόχο να αυξηθεί ο πολιτιστικός τουρισμός και η κατανόηση των κοινών διεθνών πολιτιστικών ριζών.

6.8 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη να ενθαρρυνθεί και να διευκολυνθεί η συνεργασία και δικτύωση μεταξύ των πόλεων εντός και εκτός Ευρώπης. Πολλές ευρωπαϊκές πόλεις διαθέτουν πείρα στη χάραξη πολιτιστικής πολιτικής και στη σχέση της με άλλους τομείς της βιώσιμης ανάπτυξης (π.χ. οικονομική ανάπτυξη, δημιουργία θέσεων εργασίας, κοινωνική ένταξη, δημιουργική εκπαίδευση, πολιτιστικός τουρισμός κ.λπ.). Αυτό αποτελεί πλεονέκτημα για μια μακροπρόθεσμη συνεργασία μεταξύ της Ευρώπης και του Νότου και η ΕΕ θα μπορούσε επίσης να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη διευκόλυνση της συνεργασίας και της δικτύωσης μεταξύ των πόλεων εντός και εκτός Ευρώπης. Προς τούτο, έχουν ήδη θεσπιστεί σχετικές πρωτοβουλίες, οι οποίες μπορούν να παράσχουν κατάλληλες συμβολές για μακροπρόθεσμη συνεργασία, συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων «Πιλοτικές πόλεις» και «Πρωτοπόρες πόλεις».

6.9 Η ύπαρξη δικτύων πόλεων που αναπτύσσουν δράσεις σχετικά στον πολιτισμό, όπως οι Ευρωπαϊκές Πόλεις (Eurocities), οι Mercociudades, οι Αφρικανικές Πόλεις (Africities), το Δίκτυο Δημιουργικών Πόλεων της Unesco, Les Arts et la Ville, το Δίκτυο Πολιτιστικής Ανάπτυξης της Αυστραλίας ή το Δίκτυο Δημιουργικής Πόλης του Καναδά, θα πρέπει επίσης να εξεταστούν ως ένα πολύτιμο στοιχείο σε αυτό το πλαίσιο.

6.10 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την έλλειψη εστίασης σε ζητήματα φύλου στα προτεινόμενα βήματα προς μια κοινή στρατηγική. Ενώ η ισότητα των φύλων αποτελεί τη ραχοκοκαλιά των ευρωπαϊκών μας αξιών, μελέτες καταδεικνύουν ανισορροπίες μεταξύ των φύλων σε περιπτώσεις καλλιτεχνών που απολαύουν απήχησης και κατέχουν καιρίες θέσεις. Ομοίως, η Unesco περιέγραψε μεροληψίες στα οφέλη που προκύπτουν από τα μέτρα που λαμβάνονται προς όφελος του πολιτιστικού τουρισμού και της πολιτιστικής ανάπτυξης. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ εμμένει στην ανάγκη να ληφθεί υπόψη αυτή η διάσταση.

Βρυξέλλες, 31 Μαΐου 2017.

Ο Πρόεδρος  
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής  
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ